

שיטת הוראה חדשנית מגשרת על פערי אוריינות בישראל

- דניאל זירי -

לפני כשלוש שנים, כשאמרו לה שתצטרך ללמוד שיטת הוראה חדשה לחלוטין, ברוריה בריימן, מורה מפתח תקווה, הייתה סקפטית. היא לא הייתה בטוחה כמה יעילה תהיה הגישה החדשה ואיך היא תשפיע על תלמידים מתקשים. היום, היא מדברת על השינוי בתשוקה גדולה. "אני יכולה לשווק את זה לכולם, זה עובד!" היא אומרת בחיוך. "הילדים אוהבים לקרוא והם כותבים המון; לא האמנתי למראה עיני בהתחלה!".

המודל המדובר פותח בבית הספר להוראה של אוניברסיטת קולומביה שבניו-יורק לפני כשני עשורים. המודל יועד למערכת בתי הספר הציבוריים של העיר ניו-יורק; מספר בתי ספר בהארלם נבחרו להשקת המודל. מטרתו היא לשפר את אוריינות התלמידים על ידי התמקדות בקריאה וכתובה, הנתפסים ככישורי תשתית בחינוך הילד. לאורך השנים, החלו בתי ספר רבים, מכל רחבי ארה"ב, לאמץ את המודל; בשנים האחרונות החלה תפוצת המודל לחרוג מגבולות ארה"ב, עת אימצה מלכת ירדן ראניה את המודל לבתי הספר שלה בירדן.

המרכז הישראלי לחדשנות בחינוך, בשיתוף עם בית הספר להוראה של אוניברסיטת קולומביה, משרד החינוך הישראלי ורשויות מקומיות, ייבא את השיטה לישראל לפני כחמש שנים; כיום מיושם המודל ב-18 בתי ספר בשש ערים שונות: נתניה, פתח תקווה, בת ים, תל אביב, אור יהודה, ראשון לציון וכפר יונה. המודל מתמקד בקידום אוריינות וגישה על הפערים המובהקים בין ילדים הלומדים בבתי ספר שונים בישראל, כפי שנמצא במבחני המיצ"ב האחרונים. המרכז הישראלי לחדשנות בחינוך, אשר בחר להתמקד בבתי ספר יסודיים בהם קיים ריכוז גבוה של תלמידים יוצאי אתיופיה, מינה מאמן אוריינות לכל בית ספר על מנת לפקח על יישום המודל.

פעמיים בשנה, מורים ומאמני אוריינות מ-18 בתי ספר מתכנסים להשתלמות המועברת על ידי נציגי בית הספר להוראה של אוניברסיטת קולומביה, דוגמת המאמנת שאנה שוורץ, שהובילה את ההדרכה השבוע בבית הספר יגאל אלון בנתניה. "אל תשאלו את הילד על הספר שהוא קרא, שאלו אותו מה הוא עושה כדי להיות קורא טוב. אנחנו צריכים להתמקד בקורא, לא בספר", אמרה שוורץ בהרצאתה ביום שני בבוקר בפני חדר מלא מורים ובעלי תפקידים בבתי הספר. מאוחר יותר, הדגימה שוורץ את הדברים על הילדים במסגרת שיעור בן שעה בו צפו המורים ואנשי הצוות.

כל חדר כיתה במסגרת הפרויקט מצויד בציוד המסייע בהפעלת הפרויקט, דוגמת שולחן מורה המעוצב כחצי מעגל, דבר המקל על המורה לעבוד בקבוצות קטנות בכיתה. בכל כיתה ישנו אזור התכנסות בו מתקיימים דיונים המשותפים לכלל התלמידים ולמורה, דיונים הנמצאים במוקד העשייה. הכיתות כוללות גם ספרייה בת 1,000-600 ספרים המאורגנים במכלים צבעוניים לפי רמת הקריאה. הילדים בוחרים ספרים בהתאם לרמת הקריאה המוגדרת להם על ידי המורה.

"אנו מאמינים שילדים ילמדו לקרוא על ידי קריאה, דיון וכתובה לאור טקסט", אומרת שוורץ. "לא כל עבודת הקריאה היא ברמת המילה, אנו מאמינים שהחשיבה היא הדבר החשוב. אנחנו מאזנים בין חשיבה על טקסט ובין רהיטות וביטוי – הכל חלק מתקשורת", הוסיפה. דון פטרמן, העומד בראש המרכז הישראלי לחדשנות בחינוך אמר שהתכנית תאפשר למורים לתת לילדים "אהבת ספר" דרך הוראה פרטנית. "זוהי תכנית המעוצבת לשינוי תרבות בית הספר ולרומם בתי ספר שאינם הישגיים על ידי הטמעת שאפתנות", אומר פטרמן לגירוזל פוסט. "אנחנו מנסים לשפר את ההוראה – כיוון שאנו סבורים ששם נמצא המפתח." הוא הסביר שבעוד המרכז פועל בקרב בתי ספר בעלי ריכוז גבוה של יוצאי אתיופיה לאור מחויבותו הראשונית לקהילה זו, התכנית לא פותחה באופן ספציפי עבורם; זוהי "אחת התכניות הבודדות שעובדות עם עולים ועם אזורים מוכי עוני ובמקביל אינה מעכבת תלמידים מצטיינים".

על מנת לערב את הוריהם של יוצאי אתיופיה, הורים אשר לעיתים תכופות נעדרים אוריינות בעצמם, בתי ספר מעסיקים מתאם האחראי על קישור בית הספר ומשפחות התלמידים. "הורים מוחלשים אלו נתפסים לעיתים קרובות כנטל שיש לנהל ולא כשותף לתהליך חינוך הילדים. אני חושב שהם צריכים להיות שותפים, כיוון שרוב חיי הילד מתרחשים מחוץ לבית הספר, כך שיהיה להם קשה להתקדם ללא חיזוק בבית", אומר פטרמן.

כשמיישמים את המודל האמריקאי בישראל, התאמות חייבות להתבצע לאור השוני בתרבות ובשפה, אבל שוורץ אומרת שהליבה לא השתנתה: "מבחינת האופן שבו בני אדם לומדים, אין הבדל משמעותי בין ילד ומבוגר ובין תרבויות שונות. הבנה היא הבנה והבנת ספר היא בדיוק כמו הבנת אדם", היא אומרת. "היה מרגש לראות שמה שאנחנו מדברים עליו בהקשר תלמידים מניו-יורק ואוהיו נכון גם לגבי תלמידים בפריס או בנתניה".

המורה אודליה גולקרום, שנכחה בהשתלמות בבית הספר יגאל אלון, אמרה שמאז החלה ליישם את שיטת ההוראה היא שמה לב לשינוי מהותי בכיתתה. "אני מרגישה שנכנסתי לכיתה מוכנה, עם תכנית מדויקת לאותו

יום, ואני יותר מרוכזת," היא אומרת. "אני גם יכולה למצות את הזמן שלי בכיתה. קודם לכן, הייתי צריכה להיענות לכל תלמיד באופן לא מסודר; עכשיו כשהם יודעים מהי שגרת העבודה, הם יותר עצמאיים. כך אני רגועה יותר, זמינה יותר לספק להם את תשומת הלב האישית הנדרשת," הוסיפה גלוקרוב. היא אומרת שהיא שמה לב גם שהתלמידים נהנים מקריאה וכתבייה: חלק אפילו ביקשו מהוריהם להביא להם ספרים ליום ההולדת ואחרים החלו לכתוב יומן אישי. "בעידן האיפון והמחשב, זה דבר מדהים בעיני, אומרת גולקרוב.

המרכז הישראלי לחדשנות בחינוך מקווה להרחיב את התכנית לרשויות מקומיות נוספות בישראל ובסופו של דבר גם לחטיבות הביניים. "הדבר האידאלי הוא שמשדד החינוך יאמץ את התכנית כתכנית מובילה," אומר פוטרמן. "היא משנה את ההוראה והיא משנה את חיי הילדים." הוא הוסיף, "הלוואי שהילדים שלי היו יכולים ללמוד לקרוא ולכתוב בדרך הזו."